

Извештај Међународне комисије за атомску енергију о иранском нуклеарном програму додатно је подигао температуру на већ ужареном Блиском и Средњем истоку. ИАЕА је објавила опширан извештај заснован на вишегодишњем праћењу иранског нуклеарног програма, у коме је први пут отворено оптужила Иран да ради на тајној набавци опреме и пројеката за производњу нуклеарног оружја. Између осталог, у извештају је наведено да је Иран спроводио тестирања јаких експлозива и развој детонатора са нуклеарним пуњењем, компјутерско обликовање језгра за нуклеарне бојеве главе, као и да се на сателитским снимцима могу видети велика складишта челика који се користи „за високоексплозивне тестове“ повезане с нуклеарним оружјем. ИАЕА је затражила од Ирана да што пре са њом ступи у контакт да би разјаснио те информације, али је Техеран одбацио извештај и оптужио агенцију да је подлегла притиску САД. Званични Техеран понавља да Иран нуклеарну технологију развија искључиво у мирнодопске сврхе, док је председник Ирана Махмуд Ахмадинеџад изјавио је да Иран никада неће "ни за јоту" одступити од свог нуклеарног програма.

Нуклеарни Иран – хегемон у региону

Иако ИАЕА у свом извештају није дала конкретне доказе за оптужбе, земље Запада су оцениле њене тврдње као потврду да Иран прави атомско оружје и већ почеле да планирају начине додатног притиска на Техеран. Водеће земље ЕУ су најавиле да су спремне да подрже нове санкције "без преседана до сада", док су САД засад званично саопшtile да од Ирана очекују објашњење за „озбиљна питања која су наведена у извештају“. Највише пажње је ипак изазвала реакција Израела, који одраније има план напада на иранска нуклеарна постројења, и који је најавио и могућност самосталне војне интервенције.

Агресивне изјаве иранског руководства о брисању Израела са лица земље, јеврејску државу природно не могу да оставе равнодушном, али би нуклеарни Иран представљао ноћну мору не само за Израел, већ и за цео западни блок. Обзиром на тектонске поремећаје које би на Блиском истоку донела појава нове нуклеарне силе, постоји веома

много снага које су заинтересоване да се ирански атомски програм под хитно заустави. Иако многи аналитичари процењују да Иран највероватније не би употребио А-бомбу и када би је направио, само постојање овог оружја у рукама те државе би умногоме проширило и увећало њен утицај, и далекосежно променило равнотежу снага у региону. Обзиром на политичке циљеве самог Ирана, нуклеарно оружје у комбинацији са његовом постојећом моћи би највероватније поништило превласт САД и Израела на Блиском истоку. У том случају би Иран постао хегемон, и аналитичари сматрају да би током времена, једна или више земаља Залива могле да покушају да умире Техеран у питањима која нису од виталног значаја за њихову безбедност. Један од начина би могао бити смањење или елиминисање америчког војног присуства у тим земљама. Иран би такође додатно повећао свој утицај у Ираку, и будуће ирачке владе би највероватније биле присиљене да са Ираном усклађују своју спољну политику и сарађују на војном плану. Охрабрени нуклеарним оружјем, ирански лидери би га искористили за заштиту и војну подршку својим савезницима Хезболаху, Хамасу и Сирији, што би умањило садашњу огромну војну надмоћ Израела, омогућило Хезболаху да даље учврсти политичку моћ у Либану, Хамасу да стекне већу политичку подршку међу Палестинцима. Такође, садашњем сиријском режиму би био омогућен сигуран опстанак. Процењује се и да би иранска А-бомба изазвала додатну трку у наоружању, и да би и Саудијска Арабија и Турска настојале да дођу до нуклеарног оружја. Тада би се на светској карти појавио моћан нуклеарни лоби на Блиском и Средњем истоку, а процене су да би то довело до нових сукоба, чији је сценарио тешко прогнозировать.

Иран још увек нема атомску бомбу, и док поједини аналитичари сматрају да му је за стварање атомског оружја потребно још неколико година, постоје и тврдње да су у питању месеци. Извештај ИАЕА такође није дао одговор да ли ће и када Иран произвести нуклеарно оружје. Као реакцију на извештај, ирански Парламент је изнео захтев за смањење нивоа сарадње са овом агенцијом, а ирански званичници упозоравају да ће Израел суочити са "уништењем", уколико одлучи да нападне исламску републику и да "одговор Ирана неће бити ограничен само на Блиски исток". Истовремено док упорно тврди да нема војни нуклеарни програм, Иран стално унапређује ратно ваздухопловство, морнарицу и ракетне системе. Ипак, упркос запаљивом речнику и претњама, процене су да Иран не жели директни војни сукоб са својим непријатељима, и претпоставља се да је мало вероватно да ће, иако дође до А-бомбе, исту употребити. Нуклеарну претњу Иран би највероватније користио за застрашивање, одвраћање и ширење утицаја. Али, за САД и Израел, и сама најава могућности да ће Иран једног дана можда заиста доћи до нуклеарног оружја представља огромну опасност и изазов.

Акција Запада - „без преседана“

Нуклеарни Иран представља ултимативну претњу за опстанак Израела, који је већ

додатно угрожен јачањем исламизма у региону после арапских „револуција“. Израел већ од раније има планове за напад на Иран, који подразумевају напад интерконтиненталним ракетама на велики број циљева. У светској јавности је минулих дана процурило да су израелски премијер Бењамин Нетанијаху и министар одбране Ехуд Барак тражили сагласност владе да бомбардују иранска нуклеарна постројења. У медијима су се такође појавиле вести о томе да Израел може нанети ударце нуклеарним објектима Ирана крајем ове или почетком идуће године. Проблем за Израел је то што такав напад не би уништио Иран, и што би рат према песимистичком сценарију потрајао годинама, са разорним последицама по цео регион, и на крају и по сам Израел. Иран није ни Авганистан, ни Ирак, ни Либија, већ је реч о далеко јачој и озбиљнијој држави. Иако је јеврејској држави и САД спречавање Ирана да произведе нуклеарно оружје и даље приоритет, војна акција против Ирана би била веома тешка, компликована, скупа и потенцијално неефикасна. Војна операција против Ирана могла би да доведе и до коначног слома споразума о нераспрострањању нуклеарног наоружања, што није потребно ни Израелу, ни САД, ни западу у целини. Јаки су аргументи и да би интервенција само подстакла Техеран да пожури с прављењем нуклеарне бомбе. С тим се сложио и министар одбране САД Леон Панета, који је рекао је да би акција против Ирана могла да има неочекиване последице и да би ефекат напада на Иран био само успорење иранског нуклеарног програма за највише три године.

Упркос најавама из Израела, скори напад на Иран, било само Израела, било у некој широј коалицији, је због тога сада ипак мање вероватан, бар у догледно време. Вероватније је да ће САД, ЕУ и Израел заједнички настојати да најпре употребе све расположиве алтернативе, од дипломатије, преко даље подршке иранској опозицији, до тајних операција и диверзија. Француски МИП се већ заложио за сазивање седнице СБ УН о нуклеарном проблему Ирана и позвао да се према Техерану уведу оштре санкције. САД за сада не показују званично спремност за војну акцију, као ни земље ЕУ, а заједнички став САД и ЕУ је да је најпре потребно увести нове и што теже санкције Ирану, ако је могуће са одобрењем СБ, ако не, онда унилатерално. У прилог томе иде и најновија изјава израелског премијера Бењамина Нетанијахуа, који је донекле "спустио лопту" изјавом да "међународна заједница мора зуставити трку Ирана за нуклеарним оружјем", јер би њен успех довео у опасност цео свет. Ипак, Израел врши притисак да се uvede ембарго на централну банку Ирана, ембарго на оружје и на извоз нафте. САД такође покушавају да створе широку међународну коалицију, укључујући и Кину и Русију, која би, иако не би омогућила неко дипломатско решење, изоловала Иран и његове главне савезнике. Русија и Кина су међутим и даље главни камен спотицања за САД у њиховим напорима да издејствују још оштрије међународне санкције Техерану.

Рат остаје опција

Хладни рат на Средњем истоку

Пише: Александар Костић
уторак, 15 новембар 2011 13:54

Западни блок ће за сада највероватније што више појачати санкције и настојати да дипломатски изолује Иран и иранске савезнике, због чега је и Сирија недавно суспендована из Арапске лиге. Такође су врло вероватне и тајне операције које за циљ имају успоравање иранског нуклеарног програма, што је раније већ предузимано. Пре неколико година је, на пример, убачен изузетно моћан компјутерски вирус у пет иранских компанија повезаних са нуклеарним програмом, док су два иранска научника убијена. Под тајне операције се може подвести и недавна неразјашњена експлозија у складишту оружја Револуционарне гарде, недалеко од Техерана, у чијој је надлежности ракетни програм земље, и у којој је погинуо и генерал Хасан Могхадам, оснивач гардине артиљеријске и ракетне јединице. Акције саботаже, међутим, могу да купе време, али њихови резултати су кратког века.

Ипак, иако тренутно предузима дипломатске акције, Бела кућа у другом плану предузима озбиљне мере за изградњу арапске регионалне коалиције за борбу против Ирана, коју би сачињавале Саудијска Арабија, Бахреин, Оман, Катар, Уједињени Арапски Емирати и Кувајт. Лидери ових земаља изражавају дубоку забринутост због могућности да Иран добије нуклеарно оружје, а Обамина администрација најпре планира да снабде Уједињене Арапске Емирате са хиљадама бомби које могу да уништавају тунеле и бункере и другом напредном муницијом. Поред тога што САД припремају повлачење из Ирака, у Заливу ће остати значајне војне ефективе САД, а Сједињене Државе ће дати додатне безбедносне гаранције својим савезницима. Тако би Иран био окружен са широком коалицијом и толиком количином наоружања да би ефекат евентуалне производње нуклеарне бомбе био знатно умањен, а евентуални напад на Иран би био знатно убојитији и ефикаснији.

Рат са Ираном је за Запад и Израел, чини се, тренутно превелики ризик, али пошто Иран не показује намеру да одустане од свог нуклеарног програма, и пошто САД и Израел свакако немају намеру да се одрекну свог положаја у овом региону, све опције су и даље на столу. Стога је велика могућност да ће у једном тренутку ризик да САД и Израел добију нуклеарног ривала свакако превагнути над ризиком напада.